

Între „vizitatori” și „terminatori”

Din tot ceea ce se vede în spațiul public, România continua sa nu trateze mai deloc doua probleme foarte importante. Este vorba despre ceea ce aş numi problema „vizitatorilor” și problema „terminatorilor”.

Problema „vizitatorilor” este ușor de înțeles dacă ne gândim la filmul cu același nume din 1993¹, cu Jean Reno și Christian Clavier în rolurile principale (și care a avut și câteva continuări).

Pentru cei care nu au văzut filmul respectiv, o vraja propulsează un cavaler și pe scutierul său din epoca medievală câteva sute de ani în viitor, în secolul XIX.

În lumea mult modernizată în care ajung, aceștia sunt, evident, rupți de numeroase realități, nu înțeleg o bună parte din ce se întâmplă și nici nu pot contribui cu mare lucru la dezvoltarea societății.

Fiind o comedie, cei doi se descurcă, totuși, bine pe ansamblu în film, diferențele de cunoștințe, limbaj, experiențe de viață, valori și mod de adaptare generând și numeroase scene amuzante.

În cazul României, lucrurile sunt, însă, mult mai puțin amuzante.

Practic, cu aproximativ 19% din populația adultă cu facultate, față de o medie europeană de 35%², cu aproximativ 23,2% absolvenți de facultate dintre adulții din intervalul 25-34 ani, față de o medie europeană de 44%³, cu aproximativ 43% din elevii de clasa a IX-a - analfabeți funcțional, față de media OECD de 23%, cu mult prea puține școli bune de meserii și cu populația împrăștiată profesional pe toate cele 5 revoluții industriale, aproximativ 15% fiind înainte de prima revoluție industrială - la cal și carușă, România are un număr mult prea mare de „vizitatori” în anul 2025.

Aceasta înseamnă, în primul rând, ca procentul celor care pot contribui la nivel optim la prosperitatea societății este semnificativ mai redus față de alte țări. Revoluțiile industriale sunt adoptate în economie pentru ca ofera mai multă eficiență economică decât nivelul anterior - nu s-ar înlocui ceva care merge bine la nivelul unei societăți cu ceva care ar merge mai prost/permite mai puțină bogăție.

Or, dacă se contribuie majoritar la nivelul celei de-a 2-a sau a 3-a revoluții industriale (ma refer la nivel de societate funcțională, nu doar la nivel pur tehnic de producție), nu se poate trăi în medie la nivelul de prosperitate al celei de-a 4-a sau a 5-a revoluții industriale altfel decât prin îndatorare (sau turism din afara).

În al doilea rând, oamenii care nu au cu adevărat ocazia accesului la programe de explicare corectă a lumii în care trăim și a mecanismelor aferente, pot acționa regulat contrar interesului general fără ca macar să-și dea seama.

Deși e contraintuitiv, e un aspect care nu are nicio legătură cu inteligența sau moralitatea.

Astfel, dacă Einstein nu ar fi știut alfabetul - ar fi fost probabil un pastor mai deștept și dacă și-ar fi dat cu parerea pe vreun TikTok despre politici publice moderne, ar fi putut să promoveze multe idei dezastruoase. Ar fi fost probabil și mai impresionat, în principal, de lucrurile mai familiare lui în versiunea respectivă – gen agricultura, domeniu important și pe care l-am practicat și personal intens până să mă mut în București, dar care contribuie sub 4% din PIB-ul României actuale⁴, iar procentul e de sub 2% în țările dezvoltate UE tocmai pentru că revoluțiile industriale au generat mult mai multă bogăție în proporție relativă.

Din păcate pentru România, marea majoritate a jocurilor economice, profesionale și politice care contează în lume au loc, de obicei, la nivelul ultimei și penultimei revoluții industriale (preponderente în țările dezvoltate). România având segmente foarte reduse conectate la realitățile respective și la nivelul centrelor de decizie, modul sau de poziționare de cele mai multe ori nu are cum să fie decât similar „înțelegerii” „vizitatorilor” din filmul menționat.

Și asta fără posibilitatea norocelor în serie care îi favorizează regulat pe protagoniștii din film.

Spre deosebire de situația din creația cinematografică respectivă, numărul de „vizitatori” de la noi nu ține de vina vreunui vrăjitor, ci de o clasă politică cu segmente mult prea mari de hoți și incompetenți în ultimii 35 de ani.

În ceea ce privește problema „terminatorilor” din România, aceasta este similară celei reflectate de seria de filme cu același nume care l-a propulsat în 1984 pe Arnold Schwarzenegger la nivelul de star mondial⁵.

Pentru cei care nu au văzut filmele respective, scenariul acestora este construit în jurul ideii că omenirea ajunsese în viitor într-un conflict pe viață și pe moarte cu o inteligență artificială scăpată de sub controlul său (Skynet). Tabara roboților răi, ca să le spunem așa, îl trimite pe unul dintre ei în trecut pentru a o elimina pe mama celui care urma să fie șeful rezistenței umane din viitor și, după ce planul inițial eșuează, chiar pe copilul născut între timp (John Connor), pentru a-l împiedica să mai ajungă liderul respectiv.⁶

Este important de înțeles că, în realitatea noastră actuală, nu e nevoie ca o inteligență artificială din viitor să trimită roboți în trecut. E un aspect care poate fi imitat ca efecte de atacurile hibride ale unor state străine, dar și de incompetența propriei clase politice, fără ca cineva să calătorească în timp și fără să se mai omoare adversarul la propriu.

Este suficient să fie manipulate de mici noile generații ale țărilor nealinate, precum și să fie oferite cât mai des informații false sau manipulative adulților.

Încurajate de rezultatele timpurii ale politicilor culturale asupra diferențelor de gândire dintre germanii din Est, fața de cei din Vest, sau dintre coreenii din Nord și cei din Sud etc, în ultimele zeci de ani luptele pentru mințile tinere au devenit, astfel, sistemice.

În prezent, vedem din ce în ce mai vizibil rezultatul (nu doar în România), mai ales că și sistemul economic de supraconsum a tins natural spre încurajarea emoției și moftului în dauna rațiunii și moderației.

Practic, în loc să se calătorească în trecut la propriu, se lucrează asupra prezentului de la acel moment, dar, în principal, asupra segmentelor societății care încă nu sunt la nivel de decizie. Nefiind sub lumina reflectoarelor, e un exercițiu care poate fi foarte eficient chiar și la nivel de masă. La momentul la care segmentele respective ating vârsta și poziția profesională care le fac mult mai relevante pentru nivelul de decizie dintr-o țară, gradul de fragilitate fizică medie și de contaminare cu idei stupide, precum și cel de preselecție de lideri slabi, e suficient de mare pentru a face din țara respectivă un adversar potențial mult mai slab decât ar fi fost cazul în mod natural.

De exemplu, dacă convingi segmente mari din societate (direct sau prin părinții lor) că e bine să mănânce două shaorme pe zi, să consume multe dulciuri sau sucuri, să iei regulat scutiri la sport, să stai ore întregi zilnic la televizor sau pe social media, să crezi că alcoolul, tutunul sau drogurile sunt cool, că examenele sunt rele, că pedepsele sunt mai mereu traume, ca un pâlă de copaci sau vreo insectă sunt de principiu mai importante decât o

autostrada, o fabrica sau vreo alta investiție mare, ca e normal sa avem mult mai mulți urși decât tot restul UE la un loc, ca e mai probabil sa fie adevarat ce spune o țara straina despre ce e bine pentru tine decât o autoritate publica proprie, ca aliații oficiali sunt mult mai probabil sa-ți vrea raul decât țari care te-au invadat de mai multe ori în ultima sută de ani, ca tribalizarea societății pe tot felul de criterii aiurite e buna, ca emoția e mai prețioasă decât rațiunea în societate, ca daca tu vrei pace, dar nu te pregatești militar, aceasta este și probabil sa se realizeze, ca iarba de peste gard și capra vecinului merita multa atenție, etc - efectul va fi similar celui din seria de filme menționata. Indiferent cine ar tinde sa devina viitorul John Connor, îi va fi greu sa se scoale de pe canapea și sa puna osul la treaba și, daca o va face totuși, va fi regulat în pana de expertiza și idei.

„Terminatorii” urmaresc, astfel, atât sa mareasca artificial numarul de „vizitatori” în viitor dintr-o țara din punct de vedere tehnic (de exemplu, prin încurajarea sau menținerea unor programe școlare cât mai puțin utile practic), cât și sa induca cât mai larg moduri de gândire și idei contraproductive pentru acea societate (de genul exemplificat mai sus).

Contracararea unor manipulări de zeci de ani nu are cum sa dea rezultate de masa peste noapte. Dar sunt foarte multe lucruri care se pot face în acest sens, dincolo de necesitatea de a acționa ferm și organizat macar pentru a nu se agrava problema și mai mult. Aceasta cu atât mai mult cu cât propagarea înțelegerii de masa e mai simplă și mult mai rapidă decât propagarea educației de masa.

Din pacate, în prezent, daca ne uitam la ambele probleme de mai sus, România se „îmbaiaza” în „terminatorii” și alinaza în piața publica a platformelor sociale și de mass-media, dar și la nivelul multor segmente din administrația publica, milioane de „vizitatori” fara sa faca încă mai nimic coerent pentru echilibrare.

Acțiunile de contracarare a trollilor ruși din Moldova în contextul alegerilor de duminica, de exemplu, au reprezentat un mare succes și pentru România și este clar ca au implicat eforturi semnificative în spate, dar au avut puțin de-a face cu problemele de fond de mai sus.

Dincolo de o lipsa de competențe suficiente și de posibila infiltrare a unor „terminatorii” și în zone care ar trebui tocmai sa-i contracareze, e posibil ca aceasta orientare mai mult asupra efectelor decât cauzelor sa țina și de un deficit doctrinar mai vechi la nivelul unor autorități de la noi cu privire la ce înseamna, de fapt, securitate nationala în lumea moderna.

Abordarea principala pare sa fie în continuare similara cu situația cui va care încearca sa protejeze oamenii sa nu ia bataie fizic la propriu, dar nu-i apara de mușcaturile de „zombi” deși acestea pot face mult mai mult rau, infectând însași mintea celui atacat, chiar daca corpul fizic ramâne relativ intact.

Or, așa cum securitatea cibernetica ține fundamental de software, nu de hardware, nu este nimic mai important decât modul de gândire (inclusiv valoric) al unei populații.⁷ Acesta este cel mai bun mod de a crește și șansele de reziliența fizica și economica. Mai ales ca, oamenii nu pot funcționa bine deloc fara un „software” bun spre deosebire de tehnologie (care, la nivelul anterior descoperirii programelor de calculator, permitea totuși un nivel de trai autonom decent oamenilor).

Este, astfel, necesara o schimbare semnificativa de abordare cu privire la problemele de mai sus.

În caz contrar, „vizitatorii” vor ramâne amuzanți doar în filmele de comedie și „terminatorii” vor ramâne apanajul „filmelor” de acțiune ale altora, în timp ce România va trimite cu gândul din ce în ce mai frecvent la o tragicomedie, daca nu la o tragedie de-a dreptul.

1. <https://www.cinemagia.ro/filme/les-visiteurs-vizitatorii-8497/>

2. <https://www.romania-insider.com/romania-last-eu-people-higher-education-sept-2024>

3. <https://www.edupedu.ro/romania-a-fost-si-in-2024-pe-ultimul-loc-in-ue-la-un-indicator-cheie-pentru-educatie-23-dintre-tineri-sunt-absolventi-de-invatamant-universitar-rata-de-aproape-doua-ori-mai-mica-decat-media-europea/>

4. https://www.theglobaleconomy.com/rankings/Share_of_Agriculture/

5. <https://www.cinemagia.ro/filme/the-terminator-terminatorul-1037/>

6. Oamenii trimit și ei un protector (în primul film din serie – un om, iar în următoarele – un cyborg mai puțin performant, dar controlat de ei, rolul cyborg-ului respectiv fiind jucat de Arnold Schwarzenegger).

7. În acest sens, merita citita și cartea *The Parasitic Mind* în care Gad Saad argumentează ca mintea umană ar trebui protejată de informații false și idei stupide în mod similar protejării corpului fizic de viruși.